MA

IRODALMI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

Szerkesztőség és kiadóhivatal:	Szerkeszti:	Előfizetési ár Magyarországon:
Budapest, V., Visegrádi-u. 15.	KASSÁK LAJOS	Egy évre 10 kor., fél évre 5 kor.

TARTALOM: Máttis Teutsch János: Eredeti linoleummetszet. / Komját Aladár: Négy vers. / Kassák Lajos: Kernstok Károlyról. / György Mátyás: Vers. / Barta Sándor: Dac (novella). / Máttis Teutsch János: Eredeti linoleummetszet. / Révai József: Babits Mihályról. / Reiter Róbert: Vers. / Szines Pál: A tenger szól. / Máttis Teutsch János: Eredeti linoleummetszet. / A MA köréből. / Lengyel József: A Kéve kiállításáról. / Boross László: Balázs Béla drámájáról. / Mácza János: Szinbázak. Válasz Hevesi Sándornak.

III 1

Máttis Teutsch János: Eredeti linoleummetszet

Ára: 80 fillér

A NEHEZŰLT

Egy könnyű gesztust!

Lélekzem,
S voltak és levők
Összütt-lehelltje súlyba betegít.

Mozdúlok,
S mintha hegy rándulna el:
Billió gyökér sajdítja magát!

Belém a nézés kvarc-tömböket szakít.

Látom az anyag örvény-köreit
S a nap-fehérben
A vörös-innent s a túl-ibolyát.

Megér a szél
S bőrömre iszamítja
Mindenha-medre húzó üledékét.

Fázom: idéz a legalsó hideg.
Hő bujt: idéz a legfelső meleg.

S akármi hang az űrig robajoz.

Ha kell s ha nem,
Váltig-katalizátor,
Nehezűlök a szertelen között.

TÁJ, VIHAR ELŐTT

Mágneses teknő: visszaránt a völgy.

De hasztalan!

Változást bőg a táj.
Törik a rend a nyugalom mögén.

A csúcsokon acintos a makacsság.

Billió sejt éhűl az ég felé.

Ős ösztönén
Hullámra hullni nyugatlan a föld.
(Ó víz! folyásra bátorúlt keménység!)
És egybe múlni
Mind a halmazállapot.

Utolsó nedvét szakítja a termő
Levélbe
S fölszínre dúl: a szén, a só, a fém.

Ki edzi vasra a levegő puháját?
Hogy fogva fogjon!

Nincs összehajlás;
Csak jó zűrzavar.

Csak garral-mozgás!
Halálig! Halálig!

Egy csöppenés
És szétsüvölt a glóbusz.

KÜLVÁROSI ORVOS RENDELŐJE

A világ beteg organizmusából
Fölgyült a rossz.
(Többülő gomolyán,
Kint,
Lábalóra könnyűlt mind a fekvő.)

Test test mellett:
Bányák testvéresűlnek:
Mérget tanúl az ólomtól a kén
S a réz emettől.

Arc, arc:
Tört vonal-divergencia.

Arc, arc:
Fejtődhetsz róla geológián.

Arc, arc:
A mindenség átmetszete bizony.

S egy csonka törzs,
(A fej s a föld kötője)
Mint félre-súlyzó gömbjei közt a rúd.

Szó sem neszez.

A változást
(Múlt tengerek maradtja)
A levegő palásan fogja le.

Mégis!

Egy kéz kibomlik.

S az ujjak sodora
A szemhatárig löki a falakat.

JÖN!

A lépte, mint a Morse-jel kopog.

Csudálatosság!

Megindúlt a távol:
Szakadva összűl erembe az ucca:
A pórus-száda ablakokat tátog.

Csudálatosság!

Bomlott bolométer:
Minden különbség egybe-sádolója:
Habarg a testem,
(Szemcséi között
Hiába akar a kohézió:
Nem bírja bentjét a pattanó burok!)
És szétzudúl!

(Szeretőm! Szeretőm! Szeretőm!)

És csúcsról csúcsra szaggatja magát!

A mindenséggel teljesűl telőn.

Komjáti Aladár

KERNSTOK KÁROLY

(AZ ERNST-MUZEUMI KIÁLLITÁSA ALKALMÁBÓL)

Dolgos esztendők eredményéül: féltucat terem vagy száz megfestett, kikészitett vászonnal zsufoltan. «A megtért apostol», «a beérkezett felfedező» és hasonló, vakoktól harsonázott jelzők alatt komoly nézelődés után ennyi lenne egy jó szemnek Kernstok Károly kollektiv kiállitása az Ernst-muzeumban. Elmentünk, hogy megnézzük: láttuk és valóban ennyit láttunk. S ha «jó» emberek lennénk vagy legalább is az expressz kritikusok sárba született-ségéhez illőn örülni tudnánk erők megcsappanásának, akaratok sutra józanodásának, akkor most nekünk is ütnünk kellene a nagydobot és táncoltatni illene az örömünket, hogy valaki, mert fölfelé nőni elfáradt, vagy csak a megkuszált világhangulatban pillanatnyi magára feledkezéssel: a moszatosba lépett. De — igy van — mi végtelenül követelődzők vagyunk és semmi *tegnap volt*-nak nem tudunk babért koszoruba nevetni.

Hatványozottan követelődzők, ha a művészet cégér alatt egymarokba fogott szomszédos mesterségről van szó; s ha némely részben hozzánk közel került mesterről, mint: Kernstok Károly.

Ha Kernstok tiz éves munkásságának övrjét, akár eszközöket váltogató kifejezési módjának sorrendjéből, akár a mában összegezhető tartalmi eredményeiből akarnók művészet elméletileg talpra állitani: a naturalisták csoportjába e- elnénk. Első érdemleges kilépése óta (az Agitátor) mostani kiállitásának minden polgári dicséret-jelzőkkel felcicomázott «reprezentativ» vásznáig (Duna partján, 79) ez a terminológia metszi árulkodón keresztbe művészetét. Árulkodón a nem régenre, mikor legtöbbet adott az uj magyar festészetnek (legalább is hittük, hogy igen) s amikor nyilván egy idegenből uszitó áramlat behatására legmesszebb vetődött lirikus: impresszionista önmagától. Mint postimpresszionista: «Lovasok a Viz Partján» cimü kompozicióval a kételkedők előtt is szinte maga fölé lendült bizonyitó erejében. *Szinte* és *lendült* — mert ez a valóban nagyszabásu alkotás sem fogta össze egy értelmi: tehát a legmagasabb rendü művészeti egységet. A háttérbe aprózott tájrészletben (ami a spekulativ kompozició szempontjából is fölösleges volt, több: hihetetlenül szük horizonttal zárta le a perspektivát) még uralmasan ütődött ki öröklött impresszionizmusa. A többi részben azonban előre mutatók a meglátásai s a csak dominens formáikra koncentrált alakjai mozgással telitettek, mint maga az élet.

Az élet: létezés: Naturalizmus.

Ebből a forrongó és forrásra gerjesztő korszakból két-három kép kiáltja föl magát a kollekció sikkes egyhangjából s éppen csak ez a (nem tudom véletlenségből rendeződött-e igy) disszonancia adja meg némely fejtegetésünk apropóját.

A művészet nem a felelőtlenség majmosdlja fafejü és üvegszemü nyárspolgárok szórakoztatására.

A művész nem pillanat fölvevő masina és nem viaszanyag matrica, a melyen a jelen levő formák, szinek és hangok tovább éltetik külső megjelenésüket.

A művészet nem egyenlő a lirával.

A lira mindig: impresszionizmus.

A valóban művészet rendszeren testesedik s célja nem igénytelenebb a reális tudományénál.

Mindkettő a társadalom szociális talajából sarjad s csak visszaható erejükben különülnek egymásmögé.

Az egyik materiálisan közvetlen, a másik absztrahált közvetitő erő.

A mindenkori művészetnek, mint abstraktumnak legnagyobb erőkifejtése a folytonos anyagba kivánkozás.

Tápláló gyökere a naturalizmus — nem kopizálás.

Kópia: a külsőségek leutánzása.

Naturalizmus: az érzések és gondolatok testbe kényszeritése, okadatos formakeresése az Életnek.

Kernstok a «naturalista» festő csak nagyonéha s éppen az «elvadult, érthetetlen» korában közelitette meg ezt a naturalizmust.

Ilyen a jó izléssel fotografáló benczuriából egyszerre magasra ugrató Fiu-akt cimü 7—8 év előtti vászna.

Ez a kép magával az élettel több — egy képnél. A Fiunak, mint fogalomnak egy alakba koncentrált formássága, a növendék élet minden jellemzőjének tudatos szintézise.

Még tisztább és többet reveláló munka a Bucsuzás (91). Mindenkinek «látható» tematikus kompozició, de nem az impresszionista-naturalizmus elbeszélő modorában: itt tudta a legtöbb fölösleges külsőséget levetkőzni a művész. Amit a keretbe zárt vászonlapon látunk, nem elmult történet megidézése, de magának a Bucsuzásnak, mint különös pszihikai folyamatnak szemléltető megjátszása az állandó mozgást vezető formák plasztikájában. A formák arányát, vonalak ritmusát nem külső szemtörvények, világitási és egyéb véletlen adottságok határozzák meg, hanem maga a téma lényege (belső forma), ami a tragikus alapérzés szuggesztiv erőre segitéséhez mindent önmagából modellál meg törpének vagy monumentálisnak, egyenesnek vagy görbének, ugy hogy az a legteljesebb egységet szolgálja.

Ezek a képek nem a naturát próbálgatják megeleveniteni, hanem a legtöbbet jelentőt, az éltető erőt akarják elénk testesiteni. Szineik ezért sohasem *egy* szalagszinére, tárgyaik sohasem *egy* tárgyra, mozgásuk sohasem a fotografikus *egy* pillanat lerögzitésére törekednek.

Nem hasonulni akarnak, mint az ipari mesterség s ezért nem illuzió rontók: többek, mint kép.

De mindez csak volt!

A mai, vastag és drága aranykeretekbe szorgalmaskodott száz vászon röghöz tapadt visszája Kernstok tegnapi értékeinek. Az a szentimentális

alapvonás, ami legmarkánsabb próbálkozásait is valami busongó pszihikai romantikába mártotta, most teljesen eluralgott rajta s már nemcsak témáit, de kifejezési eszközeit is erőtlenné sápasztja. Kritikusai még sohse köszöntötték ekkora lelkesedéssel, a naturalizmus kiteljesitőjét ünnepelték benne s mi a hat teremben együtt sem tudunk mást látni az ábrázoló piktura egyhangu felületénél.

Courbet, Corot, Renoir, sőt Ferenczy Károly is sokszor tul járt már ezeken az eredményeken.

És hol járnak ezek előtt a lokális krónikák előtt Cézanne *kiválasztó szemmel* igényelt látomásai.

A sok ide-oda hasonlitó anyagból, ha legtöbbre dicsőitett munkáit pécézzük is kritika alá — semmi örömünk, veleérzésünk, dicséretünk. Munkásságának sulypontja a testek térbehelyezése, a belső indulatra mozduló formák egységbe szerkesztése helyett «a tiszta festőiségre» helyeződött át. Sokan ezt a szomoru reakciót irányváltozásnak nevezik Kernstoknál, mi egyszerü tegnapelőtti önmagához visszatérésnek látjuk. Művészete kiteljesedésének az eddigi keresések klasszicizáló szintézisét vártuk s mai képeinek részleges elfogadhatóságát az egész kontstruktiv gyöngéje fekszi meg reprodukciós szépséggé.

Igy a Duna Partján s a legtöbbet adó Delelő Kecskék cimü vásznakon is. Az előbbinél az ég és föld megfestésének kétféle kezelési módjában s az alakok levelező lapra is csinos beállitásában; az utóbbinál maguknak a kecskéknek a megfestésében (amik holmi szőke tücskök kecsességével bontják föl a különben monumentálisan látott tájat) kapjuk meg a képek fundamentális hibáját.

Kernstok föltétlen tudását és tehetségének nem teljes szögre akasztását az egyetlen (de sajnos itt is Renoirra kell emlékeznünk) Zivatar cimü kép sugárzó szinszövése bizonyitja a mi naturalista festőink legtöbbje fölé. De különben semmi értéktöbbletet nem hozott uj kiállitásával. Sehol a progressziv egyéniség alkotó láza, ereje, amit nem régen még fejlődést igazitónak vártunk. Sorba vett képeit az impresszionista mesterek (nagy mozaik tervét meg éppen hig praeraffaelita reminiszcenciák édesitik számbavehetetlenné) érzelmi visszahatása bélyegzi; s a reformátornak készülő kőkeményből: formálható agyag, az inspiráló tribunból, inspirált lirikus lett.

Ennyit a kiállitás képanyagáról.

Ha most a pár év előtt messzire induló festő ilyen hirtelen visszalépésének pszihológiai okát keresnők: Kernstok Károlyban a radikális polgárban találnók meg. Helyesebben, a háboruban, melynek vérgőzös depressziója éppen a humánus polgárból szivja föl a legnagyobb áldozatot — valamivel jobbra kivánkozó életének mindig is bizonytalan hányadosát az: akciót.

És sajnos (nem, nem hisszük, hogy a külföldön is, ahol a művészi világszemlélet sokban túlnőtte a polgári ideológiát, ekkora az álomkór) nálunk már a legjobbjaink közül is nem egyedül Kernstokot fojtogatja ez a nyugalomba görnyesztő eklekticizmus.

Kassák Lajos

FOGLYOK TISZTÁLKODÁSA

Végig oroszok ülik be a pallót:
a vízbe lógatás, a hajlatba görnyedés,
a térdkulcsolás, a karfeszülés
váltogatja a törzseket
tengelyen előre hátra csuklott forgattyúkká

a lábaknak a folyásba lágyuló hámlásai
tudj'isten vizek vezetékein át
tudj'isten partokat szólogatnak.

A dugdosott húsok veresrépa édeskések:
rájafurcsállón
széthábortják a szín gúlyát —
érezni: a Buzgóság elébe kunyerálnak
mely majd jön
és természetükre természet ellen
a *tervbe* mogorvázza őket —

tömegtelen elkülönülésben
három sültföldbül olasz száritkozik,
koros pátoszokra ráemlékezve illeg beállításba,
uccáik kellős dalnyavalyáit aprózza hanggal

egyik a fénynek vállaz
középső elhasal
másik töpörög

Az öblídettség bódulata
a folyó tágasságára és a lapuló mezőkre feszíti őket
mindnyájuk meredtre nagyul

a mozgást közébük két kófic gyerek habarja:
vihorássza a vizet, fejesez, lábpóznákba sivalkodik,
egyiknek — harántugrást bolondmiskáz —
fejébe a nemhagynám huszársipka.

György Mátyás

DAC

A part mellett csöndesen dobálta a viz a bárkákat. A hullámok végigmosogattak a tükröző lépcsőkön s megint visszacsöpörögtek a folyamba.

Józsi fáradtan görnyedt maga fölé.

— Mit akar vele minden?

Megint leejtette a fejét.

Egy hét óta minden ragacs, bukdács és szálfakampó belebasadt az életébe.

– De!!... és ha bőgve mégis eléje zuhan... akkor talán felemeli.

Gondolatai zakatoló sintelenséggel öklözték vissza a sejtelmes holnapba.

Óriás harangnyelvek kongattak a fejében.

Feltápászkodott.

A templomok előtt már egy hét óta nem lengette meg a kalapját.

Mosoly ült ki az ajkára.

– O! Szentatyám én dicsértelek.

– De Uram egy hét az én szomoruságom.

– Uram, egy élet az én nincstelenségem.

– Uram! Jóuram!

– Te nem hallgattál rám, én elmentem tőled.

S Krisztus örökre elmaradt mögötte.

A szive rendesen dobogott.

A szive dobolt.

Szemei harsonáztak a felgördült nap elé.

Lábai simogatták a köveket.

A feje kongott a semmitől, a karjai katonás iramban lendültek fel-le, s ha leány jött elébe csak nevetett, egy asszony rogyásig cipekedett a csöpögő paradicsommal. Nevetett.

S aztán már veszekedett lármával csapkodta a lábait.

Sápkoros máriák ijedtükben márványba kulcsolták a kezüket.

Kint a széleken tombolva veszekedett fel a dombokra.

A város még forgolódzott a felszakadt szürkében, az ég pedig vörös volt a kelletlen dörgölődzéstől.

Azt gondolta, hogy az erdőn nyugodalmas pihenést ágyaz magának a csöndben.

– – – – – – – – – – – –

Egy óriás zöldposztós asztalra emlékezett. Az asztalfőn a rinócerosz ölü asszony ült csilláros szemekkel.

Körülötte csupa csudára tátott száj.

Az asszony pedig ásitott.

– O! ájulat fortissimója.

És legyintett.

Most milliom sziv bördült ki sugárban a posztóra.

Az asszony kacagott.

Két lomha karjával maga elé kosarazta a véres huscafatokat.

Valahonnan muzsika szitált a semmiből...

–

Agybakolintva emelte fel a fejét a megráncolt halomról.

A szemei félvakon emelkedtek a fákig.

Nézett.

A feje a melle élé horgadt s a lélegzete ránehezedett az eszére.

(Utolsót suhogott a mozgás.)

Aztán szél iramban, s rothadt vadgesztenyét záporozott a tarkójára.

Felcsattant.

– Nem!!!

A szive kattogott.

Karjaiban ficánkolva karikázott végig a vér.

Rohant vissza a városba.

– ... egy szavával térdredurungolja... ha szól, vagy ha hallgat, vagy ha sir... a cudar...

A lábai robamozva vitték.

S gondolatai közt bitangjára maradt az elégültség.

– – – – – – – – – – – –

A nagy, hámlott falu bérkaszárnya előtt, csak a tulsó oldalról mert fellesni az emeletre.

Átsompolygott.

Felsiklózott a lépcsőkön.

Hirtelen visszakapott.

Ott volt! Ült... s talán épen azt... nem, csak olvasott valami levelet.

Feljebb tolvajkodott.

Sirt... a lány...

Torkát összefogta a sikoltó öröm!

– Hab!... de mit!... Parancsolok!!!

– Marika! – s feldobta magát a lány felhuzott térdei elé.

Marika felijedt... még kapkodta a szemeit.

A fiu könyörögve kolduskodott.

– Nem! ne olvasd... hazugság... őrült voltam!

A lány csak nézte a vergődést. Kacagott.

– Menjen!... maga repülni küldött a pokolba!

Józsi feldomborult.

– Ugy!?... de hát a levelem... és ki bőgött?!

A lány szikrázó szemekkel kacagott.

– Soha!... Másén!... ha akarod!!!

– Te!! a levelet akarom!!

– Nem! Uristen! Segitség!

– A levelet!...

Hirtelen feljajdult.

A lány tizkarmával végigmart az arcán.

Mindketten dobálodzó mellel libegtek egymásra.

Alulról léptek.

– Jézusom!... s néhány lépcsőt menekült a padlás felé.

Józsi utána.

Egész a félignyitott ajtóig.

A padlásról kosarakkal cipekedtek.

– Uristen!

A másik bömbölve köhögött s belóditotta az ajtón.

– Be, beljebb aranyom.

A lány izzó tehetetlenségében belezuhant egy szalmahalomba.

A szitok elforrt az ajkán.

Most rájuk csördült az ajtó.

Halk nyöszörgés.

– Ó! Aranyom.

Az izmai lassanként elsimultak... talán már győzött is... igen... a lány sir.

De még sem... csönd volt.

A feldobált ócskaságok között patkányok sipoltak az araszos porban.

A lány felneszelt.

Kezeit rápántolta a mellére.

A szemei sercentek!

És Józsi vihogott:

–Nézze, nem kell a levél... biszek magának.

Marika vonaglott a kacagástól.

– Meg akar ajándékozni?... Örült! Mit vétettem érte?

Józsi összevicsorgatta a fogait.

– Mit?!.., s most már kinlódó indulat zubogott a szavaiból.

– Nézzed ó aranyom! – s vad kézzel szalmacsutkákat hajigált rakásba.

– Ó! aranyom! kis csokorzabáló, ha démon is szeretnél lenni!

Az első csutak fellángolt.

– Tüzet akar a férfi! orditotta – aki parancsol!

– Térdre eszetlen!

– Otbelló! bát meg akarsz ölni – sikoltozott a lány, de miért te hiéna?! hiszen sohse szerettelek!!!

Megingott.

Kezei belevertek a gerendába.

– Nem! hazudsz!... hazudsz!! a levelet!!

Utána kapott.

De a lány egy lendülő mozdulattal fejbekolintotta valami keménnyel.

– El tőlem!!

Józsi vérző homlokkal tántorgott.

A lángok pedig felsarjadtak s mint a kemencék feltakart parazsa háttérlett a lány domboruló félaktja mögött.

Kormozó levegő nehezedett a sipoló mellükre.

A lány felnőtt!

Fölébük!!

A levegő most már olvasztott ólomként csuszott a tüdejére.

Őrjöngve elkapta! A mellére sebezte az ujjait, a bordáira ropogtatta a karjait, s az elszabadult fogaival belesikoltott a gőzölgő zamatba.

– Erő! Tüz!

Most belezubantak a fellobogó gerendákba

A jajongás belefult a bördülő örömbe.

A férfi már odakapott a feszülő mellébez s ekkor egy öklöző mozdulattal átbukfenceztette a téglarakáson.

– Élek! Vagyok! – visitott a lány.

A másik hörgött.

Az utcán kürtöltek... dübörgés lentről... csákányok...

– Égj! Égj! – sikoltott a lány.

A fiu vérző halántékkal fetrengett a feldörgő tüzárban.

A lány még odavonszolta magát a befejszézett ajtóhoz...

már ő is hörgött...

– József... én Józsefem!

s a kémények irtózatos robbajjal aláporlottak a vértüzes vörösbe.

Barta Sándor

A MA első matinéján
(1917 december 9-én d. e. 11 órakor)
Hevesi Piroska zongoraművésznő
Bartók, Schönberg, Busoni
legujabb kompozicióit játsza.

BABITS MIHÁLY:
IRODALMI PROBLÉMÁK

Köszöntenünk kell Babits Mihály uj könyvének szép és bátor értékeit. Szép és bátor könyv. Tiszta irodalmi szempontok (és ez a tulságbafinomult esztétikai nézés és ennek a desztillált tisztasága és kizárólagos esztétikaisága a főhibája a műnek) nagyon nagy irodalmi kultura, tiszta, csiszolt, konzervativ élü, öntudatos, néha a konzervativságában agressziv, gondolkodtató, ellenkezést provokáló irások, egy par excellence költő irodalmi világnézete.

Babits Mihály tisztán és tipikusan költő, a szó aranyjánosi értelmében. Egyéniség mindenesetre, öntudatosan konzervativ, tehát forradalmi. Objektiv esztétikai világnézete és nem bálványrombolni és másfölforgatni és megtrágyázni akarása lenditette a magyar lira harcainak egyik fokusába. Nagy kulturája és mindenféle magábaszedettségei nem az egyéniségét tüntették el, sőt: az egyénisége éppen ez az agressziv szkepszis lett, amit érezni kell benne: ez a rézsut forradalmiság, bátor konzervativság és filozófiává és élettartalommá átélt költészeten-át nézés.

Egyenes folytatása Arany Jánoséknak, Péterfyéknek, Tainéknek, Gyulainak. A zseniről való felfogása és a zsenialitásról és a költészetről, irodalomról, fajról nemzetről való nézete minden néhai abnormitásba lendülése ellenére ezek között határolódik. Par excellence irodalmi ember. És erre mindig aláhuzottan kell gondolni ha olvassuk az irásait. Még ugy költő, ahogy például Arany. Jó zsiros, nyugodt akadémiai főtitkárság ahol szépen, nyugodtan és zavartalanul fájvirágosdit játszhat és igen szép verseket irhat az ember. És nagyon mohón szedheti magába a kultura ezeregy arcát mindenestől. Szép, nyugodt, nagyszerü és nagy lantos lehet igy az ember, formai tökélyü, tiszta harangszavu, föl-nembillent harmoniáju, vagy mondjuk gyönyörü, hideg versbe billent harmoniáju. Nüanszirozott belül éles, halk zajra rezonálások, szépségeken eltünődések, passziv, jóllakott fájdalom és hasonló bajok bolygathatják versirásra a költőt, aki mindenképen és mindig összeszükült látkörü marad, mert a végtelen is szük — ezt kell végre meggondolni — a művészeti metafizika is szük és unalmas.

Babits ebből a kényelmesen fájó látószögből vonta szükre az esztétikai látkörét Az iróról és költőről táplált képzete is ilyen szigoruan szükreszabott, aláirja Weininger Gedächtnis teóriáját: amely szerint ez a szoros multbakötöttség a zseni alapjellemvonása. A kultura csucsa legyen az iró és a költő és ugy szivjon magába minden kulturát mint a villámhárító az elektromosságot. És igenis aláirjuk ezt, bár nem tudni honnan Babits az ellenkezőre következtet.

De nem irjuk alá azt, hogy az egyéniség magábanállni-akarásnak a — megengedjük — naiv vágyát kétségbevonja, nem irjuk alá azt, hogy az iró csak az emberiség érzelemvilágának: femininebb részének a kiválása, azt hogy az irodalmi kultura az egyedüli kultura. Aláirjuk a szükséges kulturáltságot és világnézetünkből következik a kultura vehemens magunkhoz akarása, sőt mi huszéves irók, szegények, akiket Babits kulturátlansággal és szük

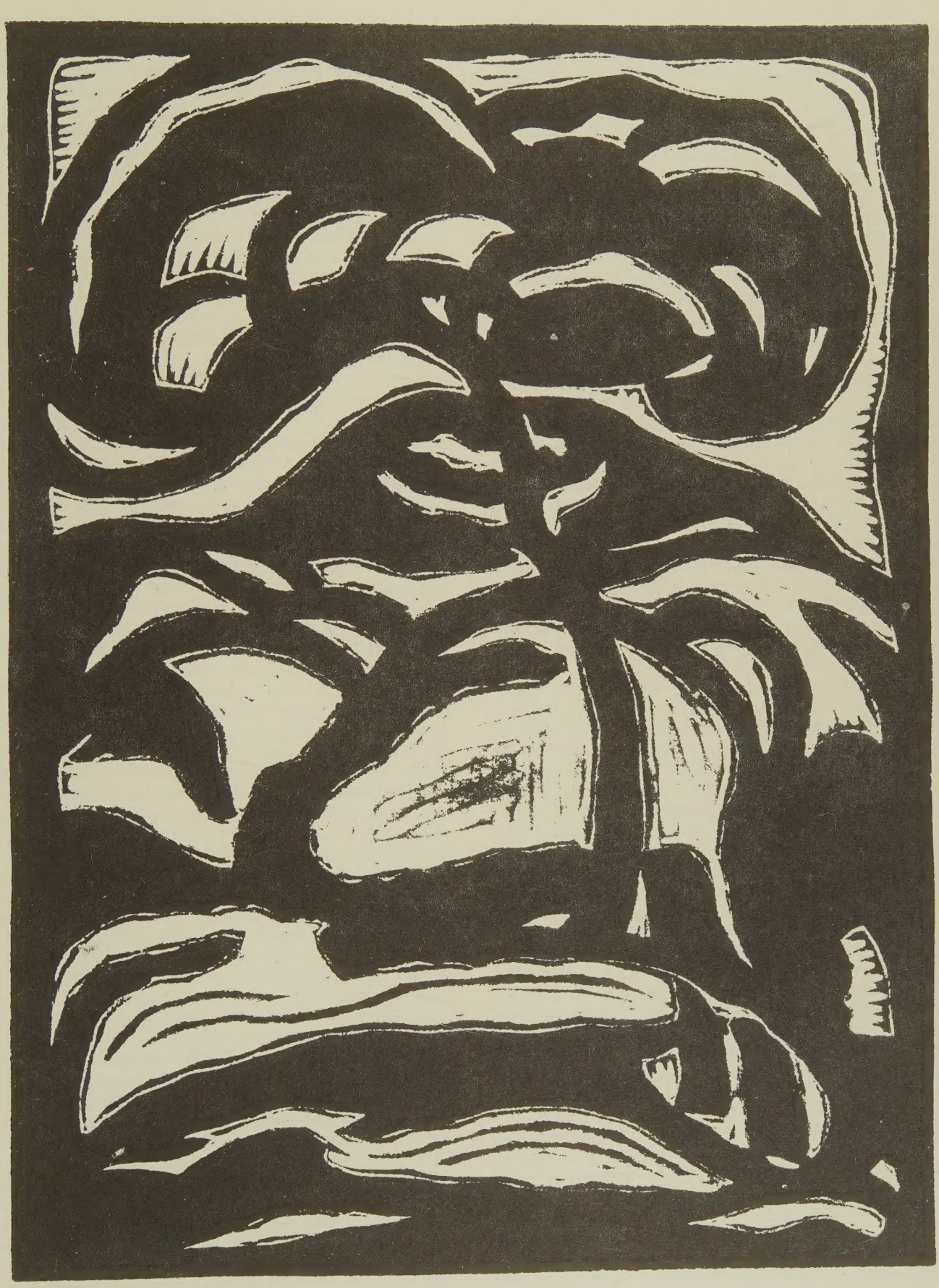

Máttis Teutsch János: Eredeti linoleummetszet

önimádással vádol, biztositjuk őt gyönge tollammal, hogy egész reménytelen, nagy szerelemmel akarjuk az irodalmi és művészeti kulturát, nyugati, európai, középkori, katolikus, zsidó, ógörög, sőt egyiptomi és asszir és mindenféle kulturákat, csak győzzük. De...

Némileg tizenhetedik esztendejét tapossuk a huszadik századnak. (Most tessék ennek a történelmi sőt: geológiai jelentőségét elgondolni és nem belenyugodni a középhelybe, hogy XX. század.) Nagyon vehemens, darwini élet folyik és annyira, hogy az ember fiziológiai, természettani önzései szocializmusba konkludált. Nincsenek már wertheri stallumok és a költőnek dolgoznia kell és görnyednie kell és megalkudnia kell, ha nem akar teljesen megalkudni. Higyje el Babits, minden mai költő elfogadná az akadémia nemtudom hányezer koronás főtitkárságát vagy más csendes, kenyerethozó mellékfoglalkozást és élhetne aztán a kultura szerelemből. De mindezt nem lehet. Ma nincsenek romantikusra fütött, szamováros diákszobák arcübasevi éllel. Ma igázás van és félliter fekete kávét köll meginni este, ha éjjeli nászokat akarunk ülni nyugateurópával. Ma minden huszéves költő főtulajdonsága és faculté maitresse a kinemaludtság. Ezt meg köll látni és éjjelkarikás szemeinkből és naiv, lendülő gesztusaink tudatlanságából ki köll érezni az emberiség eszének a szeretetét és mindenek előtt való megkivánását. Igaz, ma csupa félmüvelt szemfényvesztő kóklereskedik a kritikánkban és a hirlapi kritikánkra szánalom és utálat nézni, de oka van mindennek és ez a sokmindennel vemhes kor a hozója.

A futuristák kiáltványának képromboló paszszusát némely esetben persze, hogy valljuk. De a tiszta, tendenciózus művészet érdekében és az igazi művész érdekében. Ami benne van az emberben, az dobódjék életre minden hátráltató »mintakép« hatása nélkül és a szüz és naiv egyéniségnek kell dobjuk a pálmát minden kulturás lefakulással szemben. Tudás, hogyne! De nem l'art pour l'art tudás, csak azért tudás mert költők vagyunk és igy a mesterségünknek tartozunk azzal, hogy minden középkori prédikátor az akkor — megengedjük — korszakos munkáját ismerjük. A szociálisan hasznos tudást hirdetjük és a mai tudás eredményeket tóljuk előtérbe a klasszikus szenvelgések előtt. Mi bevalljuk Marxot, Tolsztojt, Oszwaldot, Wundtot, Sombartot — Aristoteles, Plató, Sokrates, sőt Descartes, sőt Schopenhauer, sőt Kant előtt. És Sappho és Petrarca, előtt Verhaerent és Whitmant és Babitsot a maiságában és Aristophanes és Moliére előtt Gogolt vagy Shawt. És bevalljuk, hogy jobban tudjuk élvezni korbasimuló énünkkel akár Hauptmannt, vagy Strindberget mint a kétségtelen korszakos, konstrukciójában páratlan, darabosságában mommentális, problémái és emberei dusságával szinte kipattanó, de pathoszában fanyar, némely témájában természetszerüleg tulhaladott Shakespeare-et. Vagy Adyt, akár Csokonaival szemben (és csodáljuk, hogy Babitssal szemben Ady lirájának nálunk korszakos, mert életrepattantó és »kapunyitó« hatását nekünk kell aláhuznunk.) Vörösmartynál képzeteinek komplikált dusságát, a hatalmas nyelvét, az önkénytelen munkába kivánkozásait tiszteljük fiui tisztelettel, Arany plasztikáját, emberi tisztaságát a költészetében is, nem »közjogos« költészetét balladáinak remek és koncentráló tüzzel aláfütött dobbanását, minden szavának paraszti célontalálásait, Petőfiben a zseni másik végletét kell elismernünk — ezt is Babitssal szemben — teljes hiányát a tudatosságnak, ami hatványozott és hátráltató és lehiggasztó hatásu Aranynál és művészi formát, tiszta artisztikumot hozó. Azaz minden »klasszikus«-ban csak azt értékeljük, ami mai mértékkel nézve is megálló. A klasszikus szót pedig ebből a szempontból értékeljük át. Klasszikus nem valami utólérhetetlen bőrkötést jelent, hanem annyit, hogy maradandóbb, fejlődöttebb, maibb, tovább fennállóbb valami volttal szembem. A klasszikusnak kell valamelv pendantjának lennie ami nem klasszikus, például A háboru és béke a Kozákokkal szemben, vagy az Éjjeli menedékhely a korábbi verlaines, romantikus, sőt franciás pózokkal szemben, vagy tágitva és átfogóban: Schakespeare Marlow-val szemben. A klasszikusság nem tény, elhatárolva és függetlenül — hanem következmény és mindenki klasszikusa önmagának. Marlownak, Ben Jonson-nak, mint Shakespeare fölidézőninek kétségtelen a relativ jelentősége, de semmi ma is megálló nincs bennük, tehát nem kell őket elismernünk. (A XX. század szocializmusa klasszikusa a renaissance humanizmusának, a XIX. század szentimentalizmusa a középkor aszkezisének és igy tovább.)

A kulturát szóval egész olyan szerelemmel szeretjük mint Babits, csak az ő irodalmi kulturája helyett életesebben akarjuk magunkhoz hasonitani mindazt ami — klasszikus a régebb kulturákban. A költő manapság nem lehet olyan csak — költő mint Aranyék, vagy Babits akár, a munkájából következik a szociológiai müveltséghez való közeledése és a korból, amit egész vehemenciával és átfütve kell éinie — is következik. Az irodalmi müveltség, vagy mondjuk: művészeti kulturáltság mindenesetre kényelmesebb, tisztább, formaibb és szebb is, de a szépség helyett erőt akarunk a magunk számára. És egészen ártatlanul is: a dolgozásunk dob a kézzelfoghatóságok felé és ez az elfoglaló mai robot neheziti éjjel-elsajátithatóvá az irodalmi kulturát és igy természetes a »fölületességünk«. De az egyéniségünk, az egyéniségünk! Mi tudatosan a máből akarunk következni és minden eddigi költőket meghazudtolón nem a multban keressük a tradicióinkat. Nem a mult század a maihoz képest kissé szük látkörü, tulságos magyar rögben ragadt és gyakran puffogtató költőiben — akiknek a relativ nagyságát és klasszikumát készséggel aláhuzzuk — sokkal inkább európaibb mai liránkban és uj regényünkben és általában: a mi tradiciónkat most vajudják életre egészen nem sejtett hatások. És merjük Ady merését szeretni, akinek a föltétlen sulyát és komplikált liráját Petőfi akkori hatásával egy vonalra tesszük. Sőt én (most egyesszámban!) bevallom, hogy kevésnyi igaz irodalmi élményeim egyike éppen Babits Husvét Előtt-je. Es azt is: hogy régibb magyar liránkban ilyen életes és mai: klasszikus szépségeket nem igen találni. Az kétségtelen, hogy a Vén cigány hatalmas vizió, de nekem kedvesebb és igazibb irodalomtörténeti hatásokon innen mondjuk az Ős kaján. És be kell vallani, hogy Petőfi egynéhány »nemesen egyszerü« és igazán invenciótlan és rossz versét ma minden napilap mint: »gyarló kisérletet« visszaküldené.

Azaz: egyéniségnek kell lenni. Persze mi is utáljuk az egyéniség bársonyzekés szenvelgését, mert mindent utálunk ami aláhuzottan: formai. És a zsenikkel szemben inkább akarjuk az egyéniségeket. A zseni értékét az emberiségre nézve pedig kétségbevonjuk. (Az irodalmi zsenikről van szó.) A zseni üstökös, de az üstökösökből semmi haszon nincs. A zseni abnormis kiválása az emberiségnek, és gyönyörködve kell türni. De ami türés az, ha meggondoljuk, nem gyönyörködtethet. Zsenikre ma nincs szükség. Ma egyéniségekké kell kulturálnunk a tömegeket, éppen hogy a tömeg nivója emelkedjék és az effektusa nőjjön. A zseni a tudatosság változásától függ szerintünk: zseni: aki a legelmélyitettebben meg van verve a tudatossággal és igy az énje kettős és az: aki a legtágabban tudatosság nélküli. Például Arany és Petőfi. Arany a lelkiismeretességig tudatos, Petőfi az aljasságig tudattalan. De végletek és igy: zsenik. A két véglet között pedig a tömegek állnak, vagy nembánom a nyárspolgárok. De ez a kompromittált szó a sulyos, alapátlagot jelenti: a történelem mozgató erőt. Szóval nem az zseni aki sokszorosan ujraéli magában a multat és ebből: nem az az igazán szép ami a multtal mutat akármilyen kapcsolatot. Merni kell a mában élni és nem köll szégyelleni, hogy a ma gyökeresen más mint a tegnap és kell, hogy tessen a ma. Babits rokonszenvvel és látható gyöngédséggel fordul és éppen a huszévesekről szóló cikke után, egy magyar cambridgei diák felé, aki a muzsának áldozott. Mi, bocsáson meg nekünk szegény huszéves társunk emléke, semmi nagyonnagyot nem látunk az idézett néhány sorban. Babits, Arany, némely ujjabb francia költő hatása látszik (még Beaudelaire is) de valami vehemens szépet: valami grandiózus ujat hol találjunk? Igen, kultura. De csak lehetnénk istenem mi is huszéves nyomorunkkal cambridgei diákok. És éppen ez a nyomorunk a költészetünk és ugylátszik a kor költészete is ez kell legyen: a nyomor vigsága. Csak fáj ilyen cambridgei kulturákkal szemben a mi magunkrautalt énünknek és vidám költészetünknek a mostoha kezelése és éppen Babitstól aki objektiv látója tudott lenni a litteraturai hullámzásoknak mindig.

És jó, hogy idáig jutottunk már. Litteraturai hullámzás, uj irányok, formák elvetése, satöbbi. Jó és tudtuk. hogy a tudatos emberességünket, dolgos magunkat igy fogják elkönyvelni. A tartalmi — uj felé fordulásunkból formai forradalom lesz és a fizikai, fiziológiat és világnézetbeli külömbözőségünk litteraturai kezdéssé züllik. Pedig illene megérteni, hogy mi a maiság uj értelmezését akarjuk és akarjuk élni. Az eddigi költőkkel és a költészet eddigi fogalmával szemben a vigságot, a jókedvet, az erőt, a munkát akarjuk. Mi nem akarunk »költők« lenni, mi dolgos emberek akarunk lenni, nem herék a társadalomban. Mi működni akarunk elsősorban, nem handabandázni és stilizálni az érzéseinket, komoly, szociális munkát akarunk élni és a munkánkból következik a költészetünk. A forma mellékes és azt tartjuk, hogy a formára forditott energia pazarlás és bün a tartalommal szemben, mert mi életet elősegitő hatásúnak, megmozgatónak szeretnénk a költészetet. Mi emberek vagyunk elsősorban és aki a költészetünket akarja méricskélni, az nem jöhet az irodalmi kritika eddigi közhelyeivel: rim, forma, szók, annak élő magunk sulyát, világnézetünket, tiszta, erős pesszimizmusunkat, szocialis elveinket és a költészetünk szocialis, korba illését kellene kritizálni. Mi nem valljuk a nekünk szegezett rokonságot a futurizmussal; ami minden zürzavar vágyása mellett mégiscsak dekadens fintor és irodalmi uj. Értsük meg végre: mi életnek akarunk mások lenni. Az emberi fájdalmat mint élettani jelenséget értjük. A rosszhangulatot, valami fölött való elkeseredést értjük. De a metafizikus ködöket utáljuk a költészetben, a süldőlányoknak való faleveleken bámészkodásokat. A fájásaink nem hangulatok hanem eseményhez füződők. Fáj egy koldus az uccán. Szóval nem fakutyás fintorokat verklizünk, a *stilizált* vigságot se valljuk, a természetes és komoly életet akarjuk mindenben: a költészetben is. És ahogyan a Nyugat költői voltak a faji radikalizmus első képviselői az irodalomban nálunk, mi meg a szocialis: irodalmi: témai internacionalizmust akarjuk belőlük következőn és nagyon, nagyon valljuk Babits elméletét: a nyelv az egyetlen faji érték és a nyelvben jut érvényre a fajnak és nembánom: nemzetnek minden temperamentumbeli külömbsége, jellegzetessége, azaz mindaz ami fajjá teszi.

És ime »bekormozott naivitásunk« ujra legelőször magunkról beszéltetett. De a könyvnek egy nyiltan nekünk szóló cikkén kivül, számos nekünkszólást és felénkdöfést véltünk észrevenni, lehet ugyan, hogy kereső és agressziv szemünk túlsokat látott. Mégis.

A könyv tiszta irodalmisága külömben is kiakarja a kritikát e kizárólagos esztetikai világnézet ellen. Valljuk be: az irodalom nem az élet arca és ha nagyméha igyekszik azzá lenni, akkoris irodalommá stilizálódik minden ami élet és életes akarás. A nagy, komplex fogalom pedig: hogy világirodalmi érték! Kicsit zavartan és hökkenve állunk meg a massziv értelme előtt és jólesne elfogadnunk amit Babits állit. Hogy tudniillik a világirodalom nem összege az egyes irodalmaknak és az egyes irodalmak nem összegei az egyes müveknek. A világirodalom valami nagy, kontakt szerves eredője közvetlenül a népek lelkének. Szkeptikusok vagyunk a nagy kijelentésekkel szemben és ennél különösen, hisz sajnosan nyilvánvaló, hogy nincs igy. Az irodalom művek összege, igen, igen. Csak a nagyon primitiv korokban lehet ugy, amikor a nyelv volt az irodalom és az irodalom tényleg szerves eredője volt igy a népléleknek. És lehetne még valamilyen tolsztojos berendezésü életben, a primitiv termelés és fogyasztás korában. De ma?! A nihilizmus korában és az anarchizmus és szocializmus korában, amikor mindeme világitások csak késhegyre állitott és elfinomitott idividualisztikus énségek és minden ember szocializmusa nüanszirozott és a műveltség: szkepszis és a kultura: szkepszis. A törekvések nem szervesednek hanem elválnak: embere válogatja. Az evolució ezerfelé huz. A tömegek pedig? A tömegek, de istenem az irodalom mikor volt a tömegek vágya és akarója? Vagy a pszihéjét lopta papirra mint Flaubert, vagy a piszkát mentette témává mint Zola, vagy a zsenijeit táncoltatta mint Gorkij, de valaki olyan, aki azon gatyásan és azon pálinkásan irodalmat csinált volna: nincs. Még inkább politikusokká lettek mint Burns, de a másik Burns is, akit Petőfihez mértek és ez is, már kultu-

rábaszakadt, levált, sohavisszanemkivánkozó atomjai lettek nagy iszapjuknak. Már emberek lettek és egyének lettek.

Most minden ember egyénesitésével kell ujra tömeget csinálni.

—

A magyar irodalom világirodalmi helyzetét és értékét tárgyaló cikk kétségkivül hézagpótlóan uj. Tiszta, intuitiv meglátásai vannak amiket minden gondolkodó embernek alá kell irni. Az irodalmunk világirodalmi értéke nüanszaitól, szinezésétől, faji karakterétől függ — ezt regisztrálnunk kell. Minél nemzetibb — mondja Babits. És álljunk meg ennél a szónál ujra. Mi az: nemzeti? Ha elgondoljuk valami erősen politikai izü képzet marad a szájunkban, országgyülési szónoklásoktól, némi hazafias költészettől, iskolai beidegzettségektől determinálva. Nemzet. Valami ázsiai megmaradás, valami lovas, ijjas, pusztás, kanászos konvencionalis, bután kimondott szó. Nemzeti politika: jelszó Szent István óta máig, II. Józsefen át, nemzeti irodalom: kétszeresen jelszó, minden regősökön, hitvitázókon, Gyöngyösin, Balassán, nyelvujitókon, Csokonain, Petőfin, Aranyon, Gyulain. Rákosi Jenőn, Ignotuson és Adyn át máig. Pedig nemzeti irodalom: egyszerüen faji irodalom. Faj vagyunk, magyarok — és se büszkék nem lehetünk erre a véletlenségre, se törekednünk nem köll a tényre. Faj vagyunk: és mégis: keleti pofacsontokkal, »szalmatüzes« és szkeptikus, széles gesztusu, epikai hullámu, nagyfeneketkeritő, keveset akaró és még kevesebbet markoló karakterü. De ilyenek vagyunk és ezer Nyugaton át és kétszáznegyvenévig törökön és németen át és legujabban: zsidókon át, sőt zsidókkal is ilyenek vagyunk. De ez tény, tény! A képzeteink a vérünktől függnek es igy a nyelvünk és igy az irodalmunk is faji. Külön faji témakörre, »nemzeti« vonatkozásokra vadászni kómikus és hasztalan hangsulyozása annak, hogy kétszer kettő.

Babits maga is állitja: »nem a vad és nyers nemzetiséget mondjuk de később »legujabb irodalmunk dacára kozmopolitább külszinének kevésbbé európai mint a régi«. Nem értjük: melyik az a régi és uj? A maihoz füződő régi csak Arányék lehetnek és velük szemben a Bródyval megindult kétségtelen mélyülés és nyugatibbság Gyulai dolmányos esztétikájával és Arany és Petőfi epigonjaival szemben. Azután ujra inercia korszak következik amibe belehal szegény Vajda, Reviczky — és mibe haltak bele: a fajiság hangoztató kritikába és irodalmi közvéleménybe, amiben persze, hogy elbátortalanodtak és tudatos nyugati és európai hangjukat nem énekelhették. Mi igy mondanók: legujabb irodalmunk kozmopolitább tartalmu, tehát fajibb, vagy legalábbis épp olyan faji mint a régi. Persze más ez a fajiság mint a régi. De hisz ép Babits ejti el azt a rettenetes nagyjelentőségü mondást, amit három fölkiáltójellel kellene ellátnia: »a nemzetiségnek uj érzése van kialakulóban.« És éppen ezt nem vette számba. A városi élet mint kulturagóc és a városi élet hihetetlen gyors és gazdag impresszióinak jelentősége. Már maga ez is átalakitó és különösen: amikor épp itt: a városokban megtörik a magyar »beolvasztó ereje« a szivósabb sémi fajjal szembem. És a zsidó éppen a keletiségében asszimilálódó. Egész otthon érzi magát az Arany és Vörösmarty hatalmas faji ereje által határolt irodalmunkban, amelynek faji volta beoltódik ime és átgyuródik, fürgébb, megalkuvóbb, gazdagabb, ötletesebb, *európaibb* lesz. De faji marad és éppen a zsidó iróink adtak egész elseképzelt lehetőségeket a nyelvünknek. És ha a kimagasló embereink: Ady, Babits, Móricz és messzebb: Beaudelaire és Verlaine nem zsidók, sőt övelük kapcsolódik az uj korszak kapunyitása, mégis az egész politikai feszültséget a sémi szabad beömlés hozta és megintcsak: a vehemes kor dobta eszközöknek őket egytől egyig. Ötletesebb, fürgébb, reagálóbb — és igenis tágabb, látkörben szabadabb: mélyebb. Mert nem értjük megint a »mélységet«. A mélységet ugy kell értelmeznünk, hogy befogadóbb, mindent befogadóbb, a témakörben bővültebb. Es mélységben, mondjuk látkörösségben határozottan uj irodalmunk felé kell köszönnünk. Mert csak nem németes lélekenrágódást ért Babits mélységnek, vagy szubjektiven magábaszerelmes: sekély lirát? Vagy örökös és igy ujra szük, mert más elhelyeződésre képtelen: fájdalmakat? A mélység, a léleknek a kulturája éppen az, hogy mennyire tud az ember magán kivül helyeződni és másra és mindenre reagálni. Az »extenziv« magyar irodalom ma nem extenziv, de kulturás, európai, szabadabb témáju mint a kétségtelen hasonlóan reagáló, de a reagálásban extenziv Petőfi mondjuk. Intenziv lira nem okvetlenül fájdatmas és lantos lira. Csak kétségtelenebb a beolvadásunk az európai kultur egységbe, a fajunk, a fajunk érvénybenmaradásával. Az uj fajiságunk, amely zsidómódra reagáló és témaasszimiláló és a Babits meglátta: régibb maradványaink: szemlélődés, józanság, nehezenmozdulás, szalmatűz, — együtt: mint Adyban, mint Babitsban is a klasszikus és görög hatásokkal, mint Ignotusban, aki mindentbizonyit és hihetetten józan, magyar logikával mégis: rabbi és képviselő, uj, uj, uj és más mint a régi, de ki meri mondani, hogy nem fajiság mert uj! Igaz, hogy kevésbbé excentrikus, kevésbbé aláhuzottan ázsiai, nem olyan szines és rikitó, de arról ki tehet, hogy az Idő és a Történelem egységesit és kever és olvaszt. És nem mély? És nem sulyos?

És éppen Adynál álljunk meg. A legelső magyar merőnél, akinek az élő Gyulai tekintélyétől és politikai kuruckodásaitól butitott korban robbant ki a hangja. Kicsit tudatosan Párissal aláfestett és romantikus fogalmakon tengődő költészet volt, de a préselt artisztikumon kivülre lendülés volt mégis az alapia és mert első volt hát fölszabaditó volt. A régi fogalmak szerint éppen, (Arany, Taine, Gyulai) volt Ady hallatlan faji rezultáns. Hogy a vastagnyaku fajtánk, kék, bő, parasztvérünk, káromkodó véresszemü, ázsiai ősmagyarországunk, balkáni buta röhögésünk minden intenziv kultura ellen megtudta hozni ezt a remegő cimpáiban is borzasztóan magyar, rettenetes faji, széles nyelvskáláju, képzetgazdagságu, bő, dekadens lirai erejü: kifejezett lantos, sőt »aranyos, trubadur« és mindemellett tiszta faji jellegü költőt, az csoda volt és olyan nagymérvü Európába-olvadást jelentett, hogy hallatlan rökönyödést hozott. Rettenetesen faji Ady költészete, nemcsak magyarságát kiabáló versei, de minden vonala és skálája és érdemes volna összehasonlitásokat tenni: Vörösmarty, Arany, Petőfi közt és Ady közt, mert Vörösmarty képzetgazdasága, Arany

Máttis Teutsch János: Eredeti linoleummetszet

dekadens ereje, komplikáltsága és Petőfi dalban konkludáló reagáló és hátfordító képessége mind öröklődött itt. Mindezt Babits nem látja és meglehet figyelni — valami meghökkent megnemértéssel tisztelte a társát: »akivel csuful együtt emlegették.« Ez egyse uj megállapitás. Még Schöpflin is meglátta és mindenki ebbe a széles fajiságba szerelmesedett, azaz ebbe a hangoztatott, égnekorditott fajiságába, amibe muszáj volt végül is belerekednie. Mert ebben fog veszni. A Sagesse-s megtérésébe, ami fakulás minden Verlaine reminiscencia ellenére. És a fajiságába, a pózokba, a szük látkörüségébe: ami a Babits megállapitotta: családot szerető vonás, hogy a Tiszát emlegeti Paris monumentális női és zajgásai közt. Ady nem elkezdője uj költészetünknek, hanem befejezője Vörösmarty, Arany, Petőfi triászának, a faji költészet régi értelmezésének vége, remek, heves, ölelő és végső lobbanása, ami előre is világitott. Ma a lirikus nem lehet magábamélyedt és csak magán keresztül néző és a mindent is magához mérő, hisz igy gyerekesen kicsi és semmi lesz a minden. Néha beleharapott a lira uj lehetőségeibe, de csak önkénytelenül és neki nem megfelelőn, épp ugy, ahogy Aranynak is önkénytelen és egyetlen ilyen körü témája a Hidavatás. Ady áthidaló egyéniség és a temperamentuma és a megsejtései az uj lirai hangok felé figyelőn teszik azzá. És a fajiságában megragadt, tradiciós éneklésü költő abban korszakos, hogy korszakot zár és magába vetiti ösztönösen az ujat. Ady zavaros költő — mondja Babits — de hisz épp a zavarossága: kereső dadogás és a kuszált verseiben ott liheg az uj, egységesitett lira: az egységesitett életeffektusok, a koncentrált fájások és néha, egészséges, bő öröm.

«És ott, a záporverte mezőn, piros dalra gyujtott a vér».

Az összes Élet magán át való megsejtései ezek, persze ösztönösen, régi terminológiával, nagyonis: «dalolva».

Babits mondá és legyen ugy: minden az egységesités felé halad. A «nemzeti érzés» a «hazátlan bitangolásnak», a csakazértis dacnak, a jóllakni akarásnak lett a keveréke és az irodalom minden érzéseit és akaratait kell prédikálja. Heves életvágy kell legyen az irodalom: az egész élet koncentrált szerelme. És az egész irodalom minden faji zamatját és minden zsenit és minden kétesértékü szépséget föláldoznék azért, hogy a földön mindenhol bőven, jóllakva, nyitott szájjal dalolva élhessenek.

Révai József

A MA első matinéján
(1917 december 9-én d. e. 11 órakor)
Gellért Lajos, Ürmössy Anikó és Simon Jolán
adnak elő a MA iróitól.

ERDŐ

Kúszós folyondár, kéregen talán seb is,
de fü: zöldbe öltözött remény,
esett levél fák kenyerévé rothad
és nincsen, ki a tegnap sovány koncán elrágódnék

Mindigjók: a fák,
mindigjóság: az erdő
s az erdő nem látta még
a jóság lisztes arcu bohócát
és a fák sem látták még
a jók szennyessé papolt gunyáját.

Kendőbe bugyoláltság, pirosra festett sebek,
vizszintesre görnyedés jöttmentje
nem kanalaz össze lapátkezeivel
alázkodást, szőnyeges csuszkát, rozsdát, és kopott
térdeket marékszámra.
De: az erdő arany hidakat nevet a fák közé;

és ejb-bajb!
és még ezerszer: ejb-bajb!
mert a hamis csörgősipkás,
a fák fölé kötélen táncoló
és a kardnyelő sem tudja tulnőni az erdőt.

Reiter Róbert

A TENGER SZÓL

. . . végtelenből . . . és beloptam magam távol a nagyalföldi parasztgyerek álmába, zugó fák . . . ijedtre hőkölten teste merőlegesen függ az ágyra... ablakon át . . . habó, habó . . . végtelen ég, és érzem, kljön ő hozzám,

valahonnan fény zubog, párás elhalványulásban megcsiklandja az alvó földet: rózsaszin karokkal nyujtózik nászreggeles örömökkel, — belém, — és érzem, virágosan, földből nyiló hegycsucsi vándor szeléncelláit gyönyörrel rezegteti, — és az elektromos hullámrezgések tovább adódnak, és törött akkordokban fut el a hullámtaraj egy reggeli asztalához, — a férj szó nélkül felkel, kimegy a vasuthoz, befogja magát a vonat elébe; mert hozzám jön,

a parasztgyereknek minden: olyan titokzatos vonalu, olyan leány szemlesütött — függönyös,

keletről indul tarsolyosan utjára,

nyugatról pedig Japán harakiri-véres őszi lejtőiről vonom magamhoz egy leány első szerelmét...

még didergő légben inditok el fázó jéghegyeket északról az ekvátor felé, — ahol pedig izzó

vizekbe sodrok fekete husos testeket, – aztán dobom ki magamból hatalmas ivlendüléssel a naplabdát az égen át, és mig másik kezembe (ugyanabba) ér: pizzicatos kedvteléssel játszok mindennel, emberrel, széllel, tárggyal és érzéssel: . . .

a jéghegyeket odataszigálom fekete ormótlan testekhez, – némelyiket megfricskázom, - milyen mulatságosan kusza hangyafutás rajta, – némelyiket jól oldalba döngettetem, – milyen omlóstésztásan málik az szét, – és huzom össze a parasztlegény, meg az amerikai lédi hajóját, – habó, – eltévedtek az ijesztően egyforma mezőn? merre volna ut? merre? . . .

az ekvátor körül felhőkkel láncoltatom le magamat, aztán felfuvom a hasam, a lánc döbbenve szakit, és minden magamba gyüjtött erőm pillanat alatt végigszáguld és szimfonikusan tombol minden felé,

Norvégia táján a fjordokból harapok barlangokat, – marok konvenciókemény sziklákba, – felfutok a lidók keskeny villámutaira, hóó, messzire, – lecsókolom ezuttal, én a kedves és ludtalpu lábakat, (mért futnak előlem?)

az ekvátornál kulisszás fénypompa mellett ünneppel veszem magamba zubogó öntestem,

vadult kutyák félve irtóznak most pedig mindenütt tőlem (és tudom, bezárt ajtók mögött térdeplő manók fiktiv istenekhez könyörögnek) ..

a japán lány gótikus faragványu lábát előbb csak simogatom, de aztán őrült életrivalgással hajitom gaurizankári magasságok fölé, megrázom vele testemet, felszabadulva tölcséresen magas felhők magasába, és lebulíva beteljesitem a lánytest legmegálmodtabb álmát . . .

(eszembe jutnak a tüzek, melyek hegyekről szakadnak) leszakadok én is gyönyörélvező siklással,

(még gondom van rá, hogy együtt sülyesszem el a parasztlegényt és a lédit, egymásba görcsösen, – milyen komikus mozdulatu a parasztlegény, milyen groteszk mellette a lédi szüzessége),

aztán elfekszem uj tájak felé, a parti halászfaluból tengeralatti korállbirodalmat alapitok (milyen gyöngy a lány szeme a kunyhó kagylójában, – melyet teljesen betölt, –)

tovább játszom, tovább játszom,

pedig már régen elmult a dél, – a nap ugyanugy tüzött, mintha odalenn hasznát tudták volna venni, – de egy helyen, valahol a szivem táján (hol??) szétfuvattam rianón a felhőket: ott melegedni akartam!! . . .

és mig éjszakon ijedt Cookok ereiben vért állitok, . . . és délen megjelenek őrült, a jeltelen fehér mezőkön pontot (!) kereső emberek előtt, – elnyujtózom és bódulón széttárom karjaimat keleten és nyugaton . . .

mosolyra izgatom a spektrál szineket mind odaadással szenvedő, átnyugvott molekuláimmal apró fehér gyermektestek egyetlen, most szabad fürdöző életét, (és akkor diadalmas fényt dobál vissza az alkonytól ittasult százezer művészszem.)

. . .hogy mára elég lett légyen a munkából, . . . hogy lepihenjek . . . és éjszakára ujra magamba vonjam a vándor életét, hogy megtöltsem az egész világot átjáró hangját öntelten magammal: mert ő érzi, mint feszülök el szétfelé az egész világon, mindenütt, minden haragban és minden ölelésben . . . végtelenbe . . . *Szines Pál*

MŰVÉSZET

A MA KÖRÉBŐL

Jelentjük olvasóinknak, hogy programmunk harmadik pontja, az irodalmi és zenei

MATINÉ

december 9-én d. e. 11 órakor válik valóra Zeneakadémia kistermében. Minden rendelkezésünkre álló lehetőséget felhasználtunk arra, hogy ne csak céljainkhoz éz akaratainkhoz méltó programmot, hanem a maga nemében is egyedülálló müsort adjunk.

A zenei részben *Hevesi* Piroska, Berlinből hazatért zongoraművésznő interpretálásában *Bartók* Béla eddig még be nem mutatott kompoziciói mellett *Schönberg* és *Busoni* nálunk csak a legszükebb zenei körökben ismert kompozició jutnak a közönség elé. A zenei rész különlegessége mellett a legjobb előadóművészeink képviselik az uj formáju előadóművészet.

Gellért Lajos a »Modern Szinpad« tagja ismert szuggesztivitásának erejével Kassák Lajos verseiből mond el négyet.

Örmössy Anikó a »Modern Szinpad« tagja Ujvári Erzsi Prózájával mutatkozik be mint nagy színészi feladatok megoldására hivatott erő.

K. Simon Jolán színésznő pedig György Mátyás két versének előadásával nem várt hatásokat fog elérni.

A »Ma« irói közül: *Kassák* Lajos szerkesztő bevezetőt mond, *Komját* Aladár és *Lengyel* József verseikből olvasnak föl, *Mácza* János pedig a szinpadról mint társadalmi jelenségről beszél.

– Pártolótagjaink részére fenntartott jegyek félárban állanak rendelkezésére. Jegyek 10–8–6–5–4–3–2 korona árban kiadóhivatalunkban, Rózsavölgyinél (Andrássy-ut) és a Zeneakadémia portásánál kaphatók. Az érdeklődőket a saját érdekükben kérjük, hogy minél előbb gondoskodjanak jegyekről.

–

Első képkiállitásunkat dec. második felében váltja fel a

MÁSODIK KÉPKIÁLLITÁS

melyről legközelebb részletesebben irunk.

–

Itt jelentjük be azt is, hogy

PÁRTOLÓTAGJAINKNAK a MŰLAPOT

Máttis Teutsch János szépkiállitásu *eredeti* linoleummetszetét a mai napon küldjük szét.

Az 1918 január 15-ig ujonnan belépő pártolók visszamenőleg ezt a lapot is

megkapják. (Évi tagsági díj 20 kor. l. »propaganda« cikk).

—

Kiadványaink

KOMJÁT ALADÁR: KIÁLTÁS

című könyvével szaporodtak. A könyv ára 3 K.

—

Máttis Teutsch János

LINOLEUM-ALBUMA

a napokban jelent meg. A 12. lapot tartalmazó album ára 25 korona. Amatőrkiadás. A festő eredeti kézinyomásában készült lapokkal, diszes kötésben 100 korona. Amatör példány csak 10 drb., rendes kiadás pedig csak 100 darab készült.

Itt értesitjük barátainkat arról is, hogy a »Der Sturm« és »Die Aktion« cimü berlini folyóiratoknak a MA lett magyarországi főbizományosa s a hirdetési rovatunkban felsorolt legujabb irányu német könyvek a jelzett árakon kiadóhivatalunk utján megrendelhetők. A rendelésnél 10 fillér portót kérünk beküldeni.

A kritikáról, a Remsey testvérekről és a Kéve kiállitásáról.

I.

Mielőtt belemennénk művészi alkotások mérlegelésébe a szempontokat kellene tisztázni, melyek szerint eféle mérlegelés lehetséges.

A művészi alkotást a világ *minden* tényezőiből (elsősorban művésziekből) összeállt fejlődés egy pontjának tekintjük, *melynek értéke: az ut melyen* a legutóbbi művészet, vagy a művész legutolsó bemutatkozása után *továbbment.*

Azonban (kétségtelen, hogy lehet, de még) nem tudjuk absolut bizonyossággal az értékeket meghatározni. Nem tudjuk lemérni — nincs rá egységünk — a művészi nyilvánulás értékét és nem tudjuk a volt művészetet egy láncba fogott igazságok sorozatában látni, melyben minden tag az előzőknek a következménye és egyben oka minden utánna jövőnek.

Pedig igy kellene állni a dolgoknak. Az »oktalan« bakugrások a művészetben és mindenütt csak látszólagosak és »oktalanságuk«: az okok nem ismerése.

És a jelenlegi világot alkotó összes tényezőkből származó, mélyrebató oka van annak, hogy az

»én ezt igy látom, tehát igy van« önbitt és egocentrikus kritika után reakció, természetes fejlődésképp valami objektiv támaszpontot akarunk és ezért preciz eszközök hiányában biztos célfelé törekedésében is még igen primitivnek tartjuk a kritikát, amint itt következik.

II.

Remsey Jenő. Legmegállapitbatóbb kapottságai: Ve[illegible]z és talán Zulo-agán át Velazquez (24 sz. Arányásó) cinquecento (26 sz. A párkák) Henri Rousseau (Kelenföldi töltés) kinai külsőségek, az egyik Brougbel stb. Ezekbez járul *a mint eredményt felhasznált* kubizmus. (Jelentős itt, bogy kubizmusa nem Pabló Picasso értelmében vett, amihez csak Pablo Picassónak van »joga« aki bosszu ut után jutott el eddig a kubizmusig.)

Igen jó a 29 sz. kép. Kubizmus és expressionizmus módszereinek felbasználásával psibikumot vetit a két sikra... és ennek cime: (bogy rövid kötélre fogja) »Pythia«. — Mert biába, cim és kép nem véletlen, banem egy sokágu relació.

Ugyancsak lefokozó a Sebesültek (22 sz.) monumentális kompoziciójában a glória a bebugyolált megszabdaltnak a feje körül. Pedig ez a »Honvéd« mellett a legjobb képe *»mint kép«* ha ezt a meghatározást az előbb megállapitottól külön lehetne választani.

Egyetlen tájkép a »Kelenföldi töltés« (30 sz.) »igen kiváló kép«, de alig mozdul el valamit a Henri Rousseau képek mellől.

Remsey Zoltánnál az oka adatlan (helyesebben felesleges) dekorativ vonalritmusok zavarják a novellisztikus és festőileg e vonalritmusok ellenére is megoldatlan témát. (32, 34 sz.) Csak a 35 sz. képében látszik valami szerves összemüködése a ritmusnak és a témának.

Önarcképe (35 sz.) psibében erős portré. Remsey Jenő önarcképe ellenben formákban is erős és egyszerü.

Ezek után a szigorkodó megállapitások után kötelesség azt is kijelenteni, bogy a két Remseyt a jó és komolytörekvésü monumentális készségekkel rendelkező nagyonkevés magyarországi festők közt kell ma számbavenni.

III.

Konstantin Frida, a postimpresszionistáktól Van Gogb, Gauguin és a japánoktól tanult, de még nem érte el mestereit, akik ugylebet jó uton vezetik.

Haranghy: romantikus a legszinpadibb értelemben. *Tichy* Gyula összefogottság helyett részleteket halmoz. Tuldeterminálo illusztrátor.

Lénárt leragadt maturalista és a többi még kevesebb.

Kalmár Elzát egy fatönkben jól elgondolt kis szobra nem reprezentálja kellőleg.

Lengyel József

Balázs Béla: Halálos fiatalság

(*Kner, 1917.*)

Hangsulyozni kell: a művészet a kor temperamentumának függvénye legyen.

A dráma életlebetőségeket állitson szélső határokba és verekedtesse őket egymás felé. Ez *szándéka* ennek a darabnak is.

Csakbogy a kor változik és az uj idők temperamentuma kiszakitja a tegnapi szélsőségek közül a szétfeszitő izmokat és egybalomra csorbitja a kifáradt ellentéteket.

Az egész cselekvés avult skrupulusokba fojtva, balmozott multbameredések, töprengő konzekvencia levonások nem az élet, banem a konzekvencia kedvéért; erőlködő önmegkötözés, megoldott, egészséges életnek, — mert az összes szereplőkké ilyen lehetne, sőt az adottságoknál fogva ilyennek kellene lenni — szántszándékkal, csakazértis halálos problémákba (és nem is élettől függő csak l'art pour l'art problémákba) temetése. Kinek aktuális ez ma?

Nagy, zsufolt tettekbe belepusztulni: tragikum; tehetetlenségből életformát csinálni: legfeljebb ügyetlenség; ebbe belebukni: köznapi látvány. Ágnes öngyilkossága pedig nem egyébb, mint a gyógyitbatatlan tehetetlenség önkibáju következménye.

Életcélok egymástkeresztezése és egymástletörése, küzdés bebicsaklott boltanelterülés lebet drámai érték. De szükségtelen passzivitás, megokolatlan nemi ébségsztrájk a belepusztulásig: nem több mint (esetleg kissé sajnáltan) nevetséges.

És Ágnes passzivitása teljesen indokolatlanul következetes. Nyitva állnak az összes szabadulási lehetőségek, még csak nem is kiverekedni kellene az örömös életet, még csak áldozni sem kellene érte semmit, csak belesétálni.

Igy a darab a tehetetlenség és az élniakarás elcsépelt paradoxonává unalmasodik.

Saját szavaival térbetünk el problémája felett: »Minek is az a bajos szerelem! Az ember szeresse egymást ugy csendesen-kedvesen. Okozzon örömet egymásnak. Fenének a szerelem. Elég baj embernek lenni. Legalább az legyen kellemes, bogy bim van és nőstény.« (Félix, II felv.)

*

Hiszen, ha ugy nézzük, mint egy letünt ideológia alapján rágódó életkérdés drámábaalakitását, kikapcsoljuk az életből és fejlődött magunkból, elfelejtjük, bogy problémája *már* nem probléma, elfelejtjük a dátumot: a darab teljes és szép és főleg tökéletes egységbe összefogott.

De nem nézzük ugy.

Mert nem érünk rá.

Nem bénulbatunk a tegnapba, mert örülni akarunk annak, bogy a tegnap mává teljesedett.

Boross László

SZINHÁZAK

A szezón-neklindulás mintha csak szatirája akarna lenni a szinpadi élet fogalmának. Vásári játékok »csincs« és »bájos« luftballonok, még csak a szétpuffanások mulatságát se adva, valami fülledt erjedésben bimbálózón.

A »NEMZETI SZINHÁZ« a »faji szépségek« feltámasztgatásával kisérletezik. Móricz Zsigmond: »Pacsirtaszó« Herczeg Ferenc: »Árva László király« c. darabját mutatta be és felujitotta Bródy Sándor »Dadáját«, Gárdonyi Géza »Annuskáját«.

A »MAGYAR SZINHÁZ« Ujbelyi »Csereberéje« után most Bródy Sándor »Szerető«-jével kacérkodik.

A »VIGSZINHÁZ« bátorkodott elő egy olyan gesztussal, amely nálunk az izlések merész keverésével »szinházi«- és irodalmi-esemény számba ment egyaránt. Szinre hozta Arcybasev: »Félékenység c. drámáját.

A minél többet követelő szempontok szögéből az erőnek hol dadogó, hol a szinhatás bicskájával körülfaragott, hol pedig spontan megnyilatkozása ez a darab. De mindenekelőtt: az erőé. Alapgondolatában: a minden dekadenziától mentes nyers nemi kivánkozások, sexuális akarások vérbebangolt verekedése; *drámája*. Othellót és Strindberget emlegették, akiknek mindenáron rokonság kell, pedig itt: Jelénáról, a tisztán — nősténnyé stilizált asszonyról és mellette a XX. század bimjének »emberi megnemesülésekkel« (tehát kordiktálta külsőségekkel) vivódó nemiségéről van szó. Nem milliőbe komponált eseményekről: történésről, mely milliőt teremtett magának. A sexualitásnak életformákba nővése ez; és az életformáknak sexualitásba koncentrálódása,

Alapjában! — Ami eltávolódásokat, ellentmondásokat elénktereget az iró, azok mind a megmunkálás, kidolgozás előtte álló sémáiból eredők. Ahol nem találja meg a séma és a sajátja közötti középhangot: ott dadog: ahol megtalálja: ott szinpadiaskodásba esik. De ahol nem keresi, ahol az erőt a saját suggesztivitásának erejével dobbantja elénk: ott a tragédiák nagyszerüségébe ércesedő. A negyedik felvonás hármas férfi jelenetét gondolom, melynek egészséges tisztaságát, monumentális perspektiváját csakis Arcybasev fogbatta össze igy.

Szemben ezzel a második és harmadik felvonás, időnyujtó felesleges-ség, anélkül, hogy legalább térkitöltő is akarna lenni. A nagyobb távolságokba nyujtózó perspektivákat igérő első felvonás után nem csak hogy nem váltja be az igéreteket, hanem visszamenőleg is rontja a neklindulás hitelét. itt a regényiró Arcybasev beszélt, a regényiró hosszadalmasságával, de annak ereje nélkül. A regényirónak doktrinásan preciőzködő ideganalizise késleltetni a végső kirobbanást is. Ennek a jelenetnek magyarázkodó dadogását csak Hegedüs Gyula tökéletesig fokozott némajátéka mentette végig élvezhetővé.

Az előadás különben — Vigszinházi és nem Arcybasevi. Hegedüs Gyulán kivül csak Góth és Szerémi igyekeztek megközeliteni az iró tendenciáját, a többiek elnagyolták, félreértették. Félreértette és eltévesztette különösen G. Kertész Ella. Jelena nem »bazudozó hysterika« nem »könnyelmü nőcske« csak, amilyennek Kertész Ella nyomán kritikusaink is kikiáltották. Lényegében sexualis félingereket bajszoló asszony, aki ezekben a félingerekben éli ki a *teljes sexualitást*. Kertész és Csortos nagyon rosszak voltak.

A második ujdonság a »Románc« és Gombaszögi Frida játszotta benne (amennyire a «szerep« engedte) önmagát.

„Előfüggöny és dramaturgia"

(*Válasz Hevesi Sándor ily cimü cikkére*)

A »Pesti Napló« okt. 30-i számában érdekes különvéleményt jelent be Hevesi Sándor az előfüggöny fontosságára vonatkozólag. A cikkben felvetett problémák fontossága kényszerit arra, hogy a cikk nehány téves megállapitását kijavitani próbáljam:

Előbb azonban, hogy szemszögeink közelebb jussanak egymáshoz, egy — Hevesi dramaturgiai álláspontjából következtetve — *stilusbeli* elirást kell tisztáznom. Ezt a mondatot: »A függöny egy *csodának*, egy *mesének*, egy *illuziónak*, libegő, eleven kapuja, amely azért nyilik széjjel, hogy mi bepillanthassunk az *álomvilágba* s azért csukódik össze, hogy ráeszméljünk a valóságra«. — Erősen hiszem, hogy Hevesi Sándor se tudja ilyen jelzőkkel jellemezhetőnek a drámát, az eleven szinpadot. Hatalmasabb, több valami kell, hogy legyen a dráma, vizió inkább: *az életnek egy monumentális vizióba koncentrált, szuggesztiv hatásu szinpadra nyilatkozása* Tehát semmiesetre se (amint ez az idézetből értbető) *kevesebb*, hanem igenis *több*, sokkalta több annál a »valóságnál« amitől elzárja az előfüggöny.

Nem keresek okozati összefüggést az elirás és az elvi megállapitások közt bár az, a szinpadi illuziónak *tultengő* fontosságot tulajdonitó követelések mellett nem lenne lebetetlen; egyszerüen regisztrálom a megállapitást és az ellenvéleményemet:

A görög szinpadról szólva azt mondja: »Ami itt lejátszódott, csakis ugy kelthetett illuziót, ha a költő térben és időben a lehető legnagyobb sűritést végezte el a cselekményen« A görög szinpad célja nem szinpadi illuzió volt; vallásos és nemzeti kultusz, mely ép ezért törekedett illuziómentes *monumentális emberi hatásra*. Arra a monumentális hatásra, amelyet a raffinált eszközökkel dolgozó modern szinpad az illuzió fölkeltésének *közvetitésével* akar és igyekszik elérni (abol egyáltalán akar) vagyis: eszköze az egyszerüség, közvetlenség ugy a szinpad beállitásában, mint a dráma koncentrációjában.

Innen adódik a cikk második tévedése, melyel megállapitja, hogy az Arisztoteleszi egység »szükségszerü fejlődés, melynek legfőbb *oka a függönytelenség*«.

A dráma, mint mondtuk, cselekménybe süritett viziója az életnek Ha ez igy van, magától értbetődik, hogy minél koncentráltabb a cselekmény egymásutánja, minél nagyobb és minél több eseményt tud a drámairó egy pontba koncentrálni, annál jobb a dráma. Vagyis: ha a drámai anyagot meg tudja fogni ott; ahol az már tökéletesen érett, robbanásra kész, magától elesik az egység megbontásának szükségessége. A három négy (vagy akárhány) esztendő érlelte eseményekből kibagyja mindazt, ami *csak* érlelte az eseményeket, az érlelés folyamatát elosztja az eseményeket támogató psihológiába, mintegy az események mögé állitott perspektivának mélyiti el azokat: s az igy koncentrált anyagot lepergeti 48—36—24 óra alatt, ugyanazon a helyen. Az igy előállott dráma (*expressionisztikus dráma*) szemben az analitikus drámával, mely nem elmélyitéssel *érzékelteti*, hanem *elbeszéli* a perspektivát, nem *alkalmazza* az Arisztoteleszi tételt: *igazolta* azt.

Egy harmadik megállapitás ezt mondja: — — A modern drámát az antik drámától szerkezet dolgában — voltaképpen csak az előfüggöny különbözteti meg«. Igen. Az előfüggöny mint eszköz, mint alkalom arra, hogy a modern dráma minél több novellisztikus elemet vehessen föl, minél jobban szétbuzódhassék, *szétessék*. Ez azonban nem előny, és nem vivmány! Az idő, tér és cselekménybeli elnagyolások valóban szoros okozati összefüggésben vannak az előfüggönnyel; csakhogy a felelőséget nem háritbatjuk az előfüggönyre.

A modern szinpadon, abol már beszélbetünk és kell is beszélnünk illuzióról, inkább az illuzió követelményeinek tulsulybajutása okozta a dráma elszinpadiasodását, a szinpadot mint eldrámaiatlanodott, külső hatások uralmába került jelenséget értelmezve.

Viszont: hogy a szinpadot a minél több illuzió keresésére a gyengén, rosszul konstruált drámák kényszeritették, azok a drámák, amelyek önmagukban nem voltak képesek drámai hatást kiváltani — ez is bizonyos!

—

Végeredményben: egyetértek Hevesi Sándorral abban, hogy az előfüggöny nemcsak fel-legördül, hanem: valóban szoros összefüggésben van a drámával. De ezt a szoros összefüggést másmilyennek képzelem.

Előfüggöny, mostani, vagy más formájában kell a szinpadnak és drámának. De nem azért, hogy *cezurának*, vagy a helyváltoztatás illuzióját támogató valaminek használjuk, hanem: hogy a mögötte szinpadra vetitődő drámai viziónak keretet adjon. Ne, hogy *elválassza* a nézőtől: sőt ép, hogy *jelezze* a néző és történés közötti kapcsolatot. Nem hazugságokat (illuziót) támogatón, hanem, hogy egyenesen, őszintén *hirdesse* mintegy: mögöttem a bennetek élő élet lehetőségek monumentális egybehangolódásai vannak, s lehetőségek valóraváltódásai egy vizióban!!

Mácza János

Felelős szerkesztő: KASSÁK LAJOS
Főmunkatársak:
György Mátyás, Komjáti Aladár, Uitz Béla
Kiadja:
a MA folyóirat és könyvkiadó T.
Igazgatója: IZSÓ SÁMUEL.

Megjelenés dátuma 1917. november 15. A lap minden cikkéért a szerző felel.

PROPAGANDA

A »MA« tulajdonosai irók és képzőművészek s igy lapunk támogatói nem egy üzleti haszonra alakult vállalat tőkéjét gyarapitják, hanem közvetlenül segitik művészi programmjuk érvényesitésébez azokat, akiktől művészi értékeket kapnak.

Felhivjuk az irodalom és művészet barátait előfizetésre és a támogatás olyan módjára, mely nálunk ugyan szokatlan, de a külföldi kulturközpontok művészi életében régóta ismert.

A pártolás eme formájához vannak egy évi időtartamra vonatkozó pártoló tagsági jegyek és vannak állandó érvényüek.

Egy évre vonatkozó jegy ára 20 korona, állandó érvényü jegy ára 200 korona.

A pártoló tagsági jegyek birtokosai a tagsági jegy érvényességi időtartama alatt

külön előfizetési dij nélkül kapják folyóiratunkat,

egyéb irodalmi kiadványaiknál 25% engedményt,

évenkint egy művészi értékü műlapot kapnak ajándékul,

matinéinkra egy darab féláru jegy áll rendelkezésükre,

kiállitásainkra egy ingyen belépőjegyet kapnak

és egyéb művészi vállalkozásainkban is hasonló kedvezményekben fognak részesedni.

Akik csak az előfizetési dijat küldik be, (egy évre 10 K, félévre 5 K) a felsorolt kedvezményekre igényt nem tarthatnak.

A »MA« kiadóbizottsága.

A „MA“ állandó képkiállitása nyitva naponta 10-től 3-ig.

A „MA“ könyvei:

A »MA« első lirai antológiája (György Mátyás, Kassák Lajos, Komjáti Aladár, Lengyel József verseiből) ára 4 korona Amatőr kiadás eredeti metszettel, az irók aláirásával, ára 10 korona.

Singer Henrik: Világnézet. Ára 1 kor.

Garda József: Valaki játszik velük (dráma) ára 2 korona.

Mácza János: Modern magyar dráma (jegyzetek) ára 2 korona.

Kassák Lajos: Éposz Wagner Maszkjában (versek) ára 2 korona.

Kassák Lajos: Isten Báránykái (három egyfelvonásos) ára 3 korona.

Kassák Lajos: Életsiratás (novellák) ára 3 korona.

Komjáti Aladár: Kiáltás (versek) ára 3 korona Amatőr-kiadás elfogyott.

Máttis Teutsch János: Linoleum-albuma, száz számozott példány. Ára 25 korona. Amatőr példány meritett papiron, a művész sajátkezü nyomásában és kézirásával. Ára 100 korona.

Die AKTION könyvei:

Eine anthologie (1914—16) ára kötve 7 korona 20 fillér.

Jüngste tschechische Lyrik ára kötve 7 korona 20 fillér.

Gottfried Benn: Fleisch (versek) ára kötve 7 korona 20 fillér.

Theodor Däubler: Der Hahn (versek) ára kötve 7 korona 20 fillér.

Franz Jung: Sophie (regény) ára kötve 7 korona 20 fillér.

Franz Jung: Opferung (regény) ára kötve 7 korona 20 fillér.

Ferdinand Hardeknopf: Lesestücke. Ára kötve 4 korona 80 fillér.

Carl Einstein: Anmerkungen. Ára 4 korona 80 fillér.

Alexander Herzen: Erinnerungen. Két kötet ára kötve 25 korona.

Die STURM könyvei:

Herwarth Walden: Tanz der Töne (kotta) ára 6 korona.

Herwarth Walden: Einblick in Kunst (64 reprodukcióval) ára 9 korona.

Herwarth Walden: Gesammelte Schriften. Ára 4 korona.

August Stramm: Du (szerelmiversek) ára 6 korona.

Paul Scheerbart: Glasarchitektur (tanulmányok) ára 4 korona.

Peter Baum: Schützengrabenverse. Ára 6 korona.

Adolf Knoblauch: Die schwarze Fahne (regény) ára 4 korona.

Herman Essig: Überteufel (dráma) ára 5 korona.

Herman Essig: Wetterfrosch (elbeszélés) ára 5 korona.

Sturm Bücher (sorozat 1—14. sz-ig):

August Stramm kis drámái, Lothar Schreyer, Peter Baum, Hage von Kohl, Adolf Behne stb. munkái füzetenkint 1 korona 20 fillér.

Sturm-levelezőlapok a legujabb francia, angol, orosz, német, spanyol és olasz művészek képeinek és szobrainak reprodukcióival. Ára darabonként 40 fillér. Az egész sorozat 75 darabból áll.

A »MA« három szakos

SZEMINÁRIUMA

Irodalom, Festészet, Szinház

Hetenkint egy-egy óra.

Tandij: egy szak havi 10 kor., a három havi 20 kor.

A „MA“

SZINÉSZKÉPZŐ SZABADISKOLÁJA

egy létesitendő kamarajáték előkészitésére Mácza ○○ János vezetésével. ○○

Érdeklődni és beiratkozni lehet az előadások tartama alatt: hétfő, csütörtök, szombat este ½8 óra után.

MODERN SZINPAD

Koronaherceg-utca 6. sz.

LENGYEL MENYHÉRT kis drámája a

„VERA“

SZINI GYULA idyllje a

„Fekete pásztor“

KARINTHY FRIGYES vigjátéka a

„BÜVÖS SZÉK“

és a kisérő müsor uj dalokkal és magánszámokkal.

Ujonnan belépő előfizetőink kivánatra ingyen kapják a »MA« junius havi

zeneszámát

mely **BARTÓK BÉLA**

3 oldalnyi kottáját

(dalkompozició Ady-versre)

közli.

DIANA

sósborszesz

Lengyel Lipót litografiai és könyvnyomdai müintézete Budapest, V., Visegrádi-utca 3. sz.